

Pamięci

Antoniego Łapczyńskiego, Zdzisławy Meller, Zbigniewa Bożejewicza,
Henryka Kapsy, Kamila Matuszewskiego, Rajmunda Depczyńskiego,
Grzegorza Lorczyka, Krystyny Misiak, Aleksandra Tamiły,
Konrada Sienkiewicza, Henryka Kaźmierskiego, Bolesława Nowaka oraz
Tadeusza Białobrzeskiego, Ludwika Całbeckiego, Rajmunda Gilginasta,
Piotra Kiljana, Kazimiery Koniecznej, Stanisława Króla, Jana Kuciaka,
Stanisława Ligmanowskiego, Jana Mazura, Antoniego Mietły,
Aleksandra Sikory, Bogdana Topolewskiego
i innych osób, którym rolnicza „Solidarność” Regionu Toruńskiego zawdzięcza
swe powstanie na przełomie 1980/1981 roku.

40. rocznica rejestracji

Niezależnego
Samorządnego

Związku Zawodowego
Rolników Indywidualnych
„Solidarność”

Książnica
Kopernikańska
Toruń 2021

NSZZ

Rolników Indywidualnych
„Solidarność”

w województwie
toruńskim,
jesień 1980 r. -
grudzień 1981 r.

NSZZ Rolników
Indywidualnych
„Solidarność”

Symbole
jakie widnieją na
plakacie
prof. Eugeniusza
Get-Stankiewicza,
obrazują korzenie
Związku, jest tam
widoczny krzyż
z prawym ramieniem
w kształcie kłosa
zboża, oraz napis, taki
jak na winiecie pisma
„Solidarność”,
z flagą biało czerwoną
zawieszoną na literce
N.

**ROLNICY
ŻĄDAJĄ SWOICH PRAW**

Po sierpniu 1980 r. rozpoczęło się organizowanie struktur Związku (powstały komitety założycielskie na terenach wiejskich). Rolnikom indywidualnym służyli pomocą Wiesław Cichoń, Wiesław Jankowski oraz Michał Grabianka, pełnomocnik, powołany przez Edwarda Strzyżewskiego z toruńskiego Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego.

Znaczek związkowy sprzed rejestracji, „Solidarność” w kolorze czerwonym

218

Golub Dobrym dr. 12.04.89

IPN By 081/752

144/1

Tapie spec. zwiaz.

czyli IV

Analizamateriałów sprawy operacyjnego rozpracowania
krypt. „Agitator” Nr end. 006808

Wymieniony do października 1980. pracownik
i Tomisław Pielas. Wymieniony Pielas i charak-
teryze specjaliści do spraw BAP. W październiku 1980r.
został oddelany do organizowania i aktywizowania
ruchu wrocławskiego w środowisku wrocławskim, „solidarności”.
Wspomagany był przez wybranych działaczy Zarządu
Regionu i osobę Wiesława Cichonia i Wiesława
Jankowskiego. W tym czasie nastąpiła aktywność
działalności i zakładania wrocławskich „solidarności”.
na terenie gm. Lubin, Obrze, Cichocin i innych gminach.
Powstały liczne komitety zakładowe „solidarności
wrocławskiej” które rozszerzały się na terenie całego
województwa. Michał Łęczyński Grabianka brał
udział prawie w każdym zebraniu zakładowym
zdarze wyborów. W komitety gminne. W mieście
styczeń 1981r. w powołaniu Klubu Inteligencji
Katolickiej w Toruniu przy ul. Mostowej odbyła się
pierwsze wojewódzkie zebranie zakładowe „solidarności
wrocławskiej”. Na zebraniu tym wybrano M. Łęczyńskiego
stwierd przesyłanie WKZ. Na ciele wrocławskie staje

Strona 216 z 289

- 2 -

219

IPN By 081/752

144/1

Wrocławskie WKZ wrocławskie - które ze wsi Zielonka gm. Wągrowo.
Wrocławskie WKZ wrocławskie - które ze wsi Zielonka gm. Wągrowo.
Brazowa gm. Wągrowo Wrocławskie WKZ wrocławskie - które ze wsi
Napoleo gm. Wągrowo. M. Grabianka powołano wrocławskie
funkcyj etatowego pełnomocnika WKZ wojewódzkiego
kontaktu z Zarządem Regionu, etatowego pracownika
WKZ. Wymienienie WKZ powołano na terenie szale pro-
wadzić działalność agitacyjną organizacyjną emen-
ując do zakładania nowych „solidarności wrocławskiej”
na terenie województwa torunskiego. W marcu 1981r.
w Poznaniu na I- Wojewódzkiej Zjeździe wzięli udział wielo-
licznych - wzięli udział do ujednolicenia typu
między i powstaje organizacja o nazwie NSZ-RJ
„solidarności”. W Zjeździe tym uczestniczy 10 delegatów
i województwa torunskiego wśród których jest M. Łęczyński
Grabianka. W tym samym mieście: ciałem alityp
WKZ-NSZ-RJ na ciele i M. Ł. Grabianka organizuje
wojewódzki Zjazd w Toruniu. Na Zjeździe tym wzięli udział
prace działania: Zjazdu wojewódzkiego NSZ-RJ „solidarności”
wojewódzkiego torunskiego. Wprowadzono, że co roku o po-
mniejszeniu KIK-u odbywa się bieżące posiedzenia prze-
dawni z udziałem przewodniczących GKZ. W trakcie tych
posiedzeń omawiane były bieżące sprawy wrocławskie. W me-
nistrach bieżących odbyła się liczna dyskusja i wprowadzaniem
władzom administracyjnym w trakcie których przed-
stawiono swoje postulaty, zgłaszając ich matrymonialnego
urządzenia. Jednym z aktywizujących członków wrocławskie
biogrych udział w powyższych rozmowach był figurant

Strona 219 z 289

**ROLNICY
ŻĄDAJĄ SWOICH PRAW**

Struktury związku zawodowego rolników powstawały spontanicznie i oddolnie w całym województwie. Widoczne były działania aktywnych rolników Henryka Kapsy i Mieczysława Radgowskiego, który podjęli się zakładania komitetów założycielskich pod wpływem związkowców z regionu bydgoskiego („Solidarności Chłopskiej”), Ryszarda Kozickiego, Zbigniewa Bożejewicza, Ryszarda Kozickiego, Józefa Żaka, którzy wzorce działania czerpali ze zjazdu w Gnieźnie, czy Michała Jackiewicza, który współpracował ze Stanisławem Janiszem, twórcą związku „Solidarność Chłopska” w województwie włocławskim - miało to miejsce w Obrowie, także komitety założycielskie (wówczas jeszcze „Solidarności Wiejskiej”) zakładała Krystyna Misiak z gm. Nowe Miasto Lubawskie, która wcześniej nawiązała kontakty z Wiesławem Kęcikiem.

SPOŁECZNY PLEBISCYT W SPRAWIE UZNANIA CHŁOPSKICH ZWIĄZKÓW ZAWODOWYCH.

/Zakład/ wies

/Miejscowość/

/województwo/

/liczba podpisów/

/data/

Od września 1980 walczymy o znanie związków zawodowych.

Konstytucja PRL ich nie zabrania.

Przeciw nam - "elita" ZSL, biurokracja WZKR, CZKR i luka prawna, na którą powołuje się sąd.

Za nami - prawo międzynarodowe, "Solidarność", Episkopat Polski i opinia społeczna.

Bez NSZZ Rolników Indywidualnych, autentycznego samorządu rolniczego Polska nigdy nie wyjdzie z kryzysu żywnościowego.

Przez kraj przeszła pierwsza fala demonstracji chłopów - zapowiedź zbierającej manifestacji ich woli.

W nadziei, że ostrzejsze formy jej odjawnienia okażą się zbędne, szanując wzajemnie aprobowany okres "90 dni spokojnej pracy", żądamy od tych od których zależy, uznania i rejestracji Niezależnego Samorządnego Związku Zawołowego Rolników Indywidualnych "Solidarność", potwierdzając to żądanie dobrowolnie i świadomie złożonych własnoręcznie podpisami.

Imię, nazwisko i adres zbierającego podpisy.

U w a g a: autentyczność podpisów potwierdza wiarygodna osoba lub instytucja, u dołu każdej strony.

Nazwisko i imię

Podpis

Nazwisko i imię

Podpis

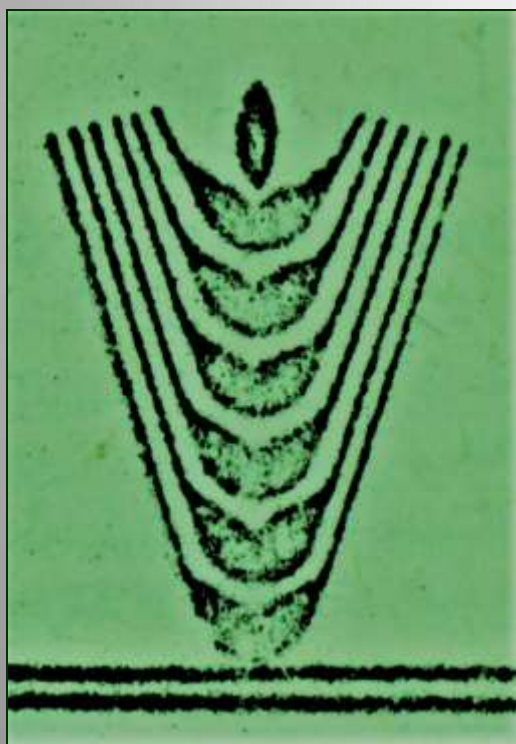

**ROLNICY
ŻĄDAJĄ SWOICH PRAW**

W październiku i listopadzie 1980 r. w całym województwie toruńskim powstały **wiejskie i gminne koła Związku**. Delegaci toruńskich rolników wzięli udział w zjeździe w Gnieźnie (Zbigniew Bożejewicz, Ryszard Kozicki, Józef Żak), w **strajku chłopskim w Rzeszowie**, tam toruńskie miało rotacyjnie dwóch przedstawicieli. Stałym przedstawicielem był Henryk Kaźmierski z Młyńca (gm. Lubicz), został on również jednym z sygnatariuszy porozumień rzeszowsko-ustrzyckich (II 1981). On przywiózł do Torunia pamiątkowy krzyż z Rzeszowa, cenną pamiątkę dla całego środowiska. Inni rolnicy z województwa wzięli udział m.in. w zjazdach w Bydgoszczy, Elblągu, czy Warszawie.

**ZIELONA
„SOLIDARNOŚĆ”
Regionu
Toruńskiego
w 1980/1981**

Nawiązano stałą współpracę z członkami toruńskiego Klubu Inteligencji Katolickiej. To w jego siedzibie (ul. Mostowa 10) 30 grudnia 1980 r. odbyło się zebranie założycielskie. Powołano **Wojewódzki Komitet Założycielski**, liczył on 39 osób, spośród których wybrano 11 członków prezydium. Pierwszym przewodniczącym został Wacław **Witt** ze wsi Zieleń, a wiceprzewodniczącymi: Zdzisława **Meller** ze wsi Napole (późniejsza przewodnicząca) i Wacław **Szramowski** ze wsi Brzozowo. W składzie znaleźli się także, jako sekretarz Gabriela **Smogorzewska**, jako skarbnik Henryk **Każmierski**, oraz Zbigniew **Bożejewicz**, Henryk **Kapsa**, Ryszard **Kozicki**, Stanisław **Ligmanowski**, Stanisław **Król**, Kamil **Matuszewski**. **Pełnomocnikiem WKZ** (do spraw organizacji struktur Związku w Toruniu i terenie) został **Michał Grabianka**.

Michał Grabianka

Fot. Lech Różański

NSZZ

RI

Solidarność

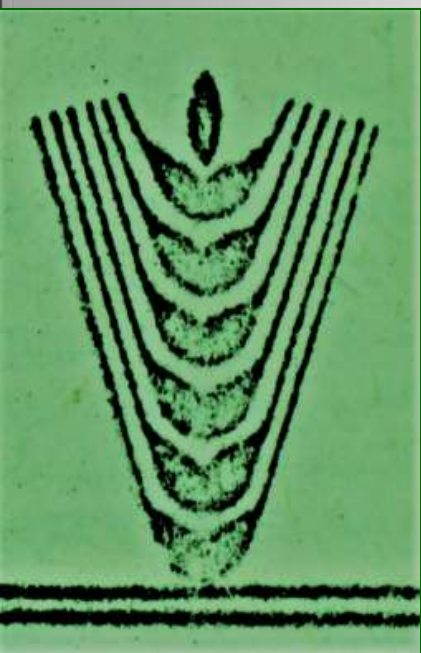
Pełnomocnik toruńskiego MKZ Michał Józef Leszczyc-Grabianka

Korzenie rodziny sięgają koligacji z Pułaskimi, przodkowie Michała przyjaźnili się z Tadeuszem Kościuszką; ojciec jego matki posiadał majątek Bogusiewiczski (pod Żninem); rodzina zawsze walczyła w powstaniach narodowych. Po II wojnie światowej, **rodzice, starannie wykształceni i pochodzenia NIEwłaściwego, zostali wywłaszczeni, przenieśli się do Chełmży (1946)**. Wychowali sześcioro dzieci w duchu patriotycznym i w poszanowaniu nauki społecznej Kościła katolickiego. **Miłość do ziemi i szacunek do ludzi, którzy na niej pracują, to dewiza, którą zawsze się kierował**. W trakcie studiów rolniczych w Poznaniu poznał trudne realia życia studentów z rodzin chłopskich. Kiedy założył własną rodzinę osiadł na ukochanej wsi, m.in. pracował w Biurze Projektów Przemysłu Cukrowniczego w Toruniu. Śledził audycje rozgłośni „Wolna Europa” (1978), m.in. tam podano informacje o protestach chłopskich przeciw wprowadzanym zmianom dotyczącym rent i emerytur rolniczych.

W 1980 r. z entuzjazmem obserwował **narodziny NSZZ „Solidarność”**, wiadomości czerpał od ks. proboszcza **Zbigniewa Kropidłowskiego**, który miał rodzinę na Wybrzeżu. Wówczas pracował w Zakładach Przemysłu Drzewnego, tam założył zakładową „Solidarność”.

ZIELONA
„SOLIDARNOŚĆ”
Regionu
Toruńskiego

W styczniu i lutym 1981 r., w soboty o godz. 11 odbywały się posiedzenia Zarządu Wojewódzkiego „Solidarność Chłopska” (wówczas takiej nazwy używano). Spotykano się w Toruniu w siedzibie KIK.

21 lutego rolnicy z „Solidarności” przekazali **prezesowi KIK Jerzemu Matyjkowi** krzyż przywieziony przez ich wysłannika z Rzeszowa (krzyż długo pozostawał w siedzibie klubu, a później trafił do sióstr pasterek z Topolna; obecnie znajduje pod opieką ks. Andrzeja Regenta).

1 II 1981 r.

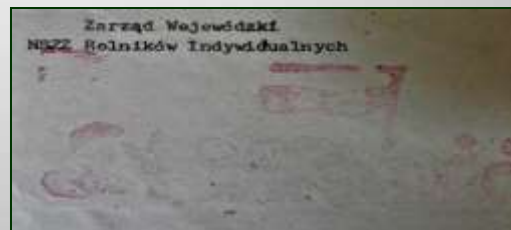
WKZ i Michał Grabianka zorganizowali **pierwszy przemarsz przez miasto rolników z całego regionu toruńskiego z udziałem członków „Solidarności” pracowniczej, studentów (zrzeszonych od 17 lutego w NZS) i członków toruńskiego Klubu Inteligencji Katolickiej.**

Żądano rejestracji Związku rolników indywidualnych. Po przemarszu w auli Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu (przy ul. Gagarina) odbył się I Zjazd Związku, w którym uczestniczyło ok. 2 tys. osób – reprezentantów Komitetów Założycielskich „Solidarności Chłopskiej” z 23 gmin województwa toruńskiego.

Toruń

1 II 1981 r.

Fot. Lech Róžański

Fot. Grzegorz Osowicki

Zjazd „Solidarności Chłopskiej” w Toruniu

Wczoraj, 1 bm. w godzinach popołudniowych, po nabożeństwie w bazylice św. Jana w Toruniu, przedstawiciele rolników zrzeszających się w Niezależnym Samorządnym Związku Zawodowym „Solidarność Chłopska” złożyli kwiaty pod pomnikiem Kopernika, a następnie uformował się pochód, który ulicami miasta przeszedł do auli UMK na Bielanych (organizatorzy poprosili redakcję o przekazanie podziękowania Milicji Obywatelskiej za pomoc w sprawnym jego przeprowadzeniu).

Podczas kilkugodzinnych obrad z udziałem ok. 2 tys. osób, uzasadniano potrzebę powołania związku zawodowego rolników indywidualnych. Ruch ten obejmuje swoim zasięgiem prawie cały kraj, w woj. toruńskim komitety założycielskie powstały w 23 gminach. Doc. S. Kalembka z Inst. Historii UMK omówił działalność organizacji chłopskich w przeszłości, zwracając uwagę zwłaszcza na przejawy solidarności i solidaryzmu. Dr M. Wierzbowski z Wydz. Prawa UMK zreferował prawne aspekty rejestracji. Wyjaśnił znaczenie mylonych często pojęć, takich jak „uspołecznienie” i „upaństwowienie”, stwierdzając, że gospodarka chłopska jest jak najbardziej zgodna z celami socjalizmu, a

uspołecznione rolnictwo, to takie, które zaspokaja najlepiej potrzeby społeczne — chłopi produkują więcej, taniej i szybciej odpowiadają na zapotrzebowanie społeczne.

Wiceprzewodnicząca Zarządu Woj. „Solidarności Chłopskiej” Z. Mieller przedstawiła cele związku, działacz „Solidarności” w Toruniu W. Cichoń politykę państwa w stosunku do rolników i główne problemy społeczne wsi sekretarz Krajowej Rady Porozu miewawczej „Solidarności Chłopskiej” różnice pomiędzy tym związkiem a „Solidarnością Włósną” (zrzesza oprócz rolników

(Dokończenie na str. 2).

NOWOŚCI

DZIENNIK TORUŃSKI

Rok XIV 22 (3898)

Cena 1 zł

Toruń, poniedziałek — 2 lutego 1981 r.

Fot. Grzegorz Osowski

NOWOŚCI

DZIENNIK TORUŃSKI

Rok XIV 22 (2898)

Cena 1 zł

Toruń, poniedziałek — 2 lutego 1951 r.

Zjazd „Solidarności Chłopskiej” w Toruniu

(Dokończenie ze str. 1)

indywidualnych także pracowników spółdzielni produkcyjnych, kółek rolniczych i urzędów gminnych). Wiceprzewodniczący Zarządu Woj. W. Szramowski omówił statutowe zasady powoływania kół gminnych i związków. W dyskusji mówiono o konkretnych krzywdach chłopskich i sposobach solidarnego działania. Szczególnie wiele krytycznych słów wypowiedziano pod adresem ustawy emerytalnej dla rolników.

Zarząd Woj. „Solidarności Chłopskiej” — popierany przez toruński MKZ — zbiera się w soboty o godz. 11, w Klubie Inteligencji Katolickiej w Toruniu, przy ul. Mostowej. (s)

1 II 1981 r.

Wymarsz spod
katedry
św. Jana,
przez Stary
Rynek,
ulicami
Bydgoskiego
Przedmieścia
na Bielany.

Fot. Michał Kokot

INFORMACJA *E-tytuły i publikacje*
o wst. NZZ "Gdańsk" *Gdańsk*

1. Członkostwo Związku nabycie się po wypełnieniu deklaracji związkowej /w trzech egzemplarzach/.
2. Podstawowy organem Związku jest Koło Wioślaków.
3. Koło "wioślaki powstaje z chwilą przesłania się do Najmiej 10 członków.
4. Należy zwołać zebranie Koła Wioślackiego i przeprowadzić wybory do Zarządu
a/ wybory są tajne,
b/ głosuje się na kandydatów, nie na listy
a/ w skład Zarządu nie mogą być wybierane osoby zajmujące kierownicze stanowiska w administracji, jednostkach gospodarczych oraz organizacjach politycznych,
z/ do Zarządu wybiera się 3-4 osoby, w zależności od liczebności Koła,
5. Zwołane Koło Wioślaków należy zgłosić do Rejonowego Gminy oraz do Wojewódzkiego Zarządu NSZZ "Solidarność Chłopska" przy NSZZ NSZZ "Solidarność" w Turynie.
6. Po utworzeniu minimum czterech Kół Wioślackich na terenie jednej gminy organizuje się zebranie gminne.
7. Na zebraniu gminnym należy przeprowadzić wybory Zarządu Gminnego w/g wytych wyznaczanej sekcji. Do Zarządu Gminnego wchodzi minimum 7 osób.
8. Na zebraniu gminnym wybiera się również Komisję Rewizyjną /minimum 3 osoby/ kontrolując działalność Związku pod względem ekonomicznym, formalnym i finansowym.
9. O powołaniu Gminnego Koła należy powiadomić Naczelnika oraz Wojewódzki Zarząd NSZZ Chłopskich Indywidualnych.
10. Koło Wioślaków oddaje po jednej deklaracji do Zarządu Gminnego oraz Zarządu Wojewódzkiego.
11. Wszystkie zebrania muszą być protokołowane w 2-ech egzemplarzach. Jeden protokół oddaje się do jednostki nadrzędnej.

Zarząd Wojewódzki
NSZZ Rolników Indywidualnych

P=100/20/11/W
1000 g/g.

Fot. Michał Kokot

Fot. Lech Różański

III-IV 1981 r.

8 lutego w Bydgoszczy protestowali licznie przybyli członkowie „Solidarności Chłopskiej”, toruńskie reprezentowali Henryk Kapsa, Zdzisława Meller, Michał Grabianka, Ryszard Kozicki, Zbigniew Bożejewicz. Prezydium WZK w Toruniu udzieliło poparcia protestującym. Pełnomocnik Michał Grabianka kontaktował się ze strajkującymi rolnikami w Inowrocławiu.

III-IV 1981 r.

Delegaci z województwa toruńskiego solidaryzowali się i strajkowali (w dniach: 16 III - 17 IV 1981 r. w siedzibie WK Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego) wraz z rolnikami „Solidarności Chłopskiej” w Bydgoszczy. Stałym delegatem był Kamil Matuszewski, a obsługą prawną strajku zajmował się m.in. dr Błażej Wierzbowski z Torunia (wraz z prof. Andrzejem Stelmachowskim). On także był obecny na posiedzeniu Wojewódzkiej Rady Narodowej 19 marca; natomiast po Wydarzeniach Bydgoskich Zdzisława Meller wystosowała protest w imieniu toruńskich rolników.

ROLNICY
ŻĄDAJĄ SWOICH PRAW
STRAJK
OKUPACYJNY W BUDYNKU
WK ZSL

NSZZ RI

Solidarność

BYDGOSZCZ

III-IV 1981 r.

Krajowa Komisja Porozumiewawcza ogłosiła czterogodzinny strajk ostrzegawczy (na 27 III), trwało pogotowie strajkowe na terenie całego kraju, w Toruniu 24 godziny na dobę, wraz ze związkowcami „Solidarności”, czuwali w jego trakcie również rolnicy, członkowie prezydium WKZ. Rolnicy podarowali regionowi żywność (mięso), z przeznaczeniem na aprowizację w razie wybuchu ogólnopolskiego strajku generalnego. Po stabilizacji sytuacji (porozumienia warszawskie 30 III), rolnicy przekazali ją miejscowym szpitalom i mieszkańcom Torunia.

**Pogotowie strajkowe
w Toruniu
w EMA „Apatorze”
(III 1981),
fot. Lech Różański**

III-IV 1981 r.

8 i 9 III 1981 r. delegaci z województwa powołani przez WKZ (10 osób), reprezentowali rolników z toruńskiego na **Zjeździe Zjednoczeniowym w Poznaniu**. (M. in. byli to Michał Grabianka, Zdzisława Meller, Ryszard Kozicki i Antoni Łapczyński). Na przewodniczącego Ogólnopolskiego Komitetu Założycielskiego NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” wybrano Jana Kułaja.

17 IV 1981 r. Henryk Kaźmierski i Henryk Kapsa (ze wsi Zławieś Wielka) byli sygnatariuszami porozumienia bydgoskiego (z ramienia OKZ), którego zapisy m.in. umożliwiały legalizację związku zawodowego rolników.

CELE ZWIĄZKU

DEKLARACJA

O celach i charakterze NSZZ RI "Solidarność"

1. Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników Indywidualnych "Solidarność" powstał w wyniku zjednoczenia się na sejmie w Poznaniu, odbytym w dniach 5 i 6 marca br. trzech uprzednio istniejących związków: NSZZ "Solidarność Wiejska", NSZZ "Solidarność Chłopek", NSZZ RI "Solidarność" jako własną, niezależną reprezentację zawodową rolników.
2. Celem naszym, wyrażonym w statucie jest dążenie do zapewnienia trwałych perspektyw rozwojowych dla indywidualnych gospodarstw rolnych - podstawy polskiego rolnictwa oraz równoprawnego traktowania wszystkich sektorów w rolnictwie. Chcemy nas fakt, że dążenie to znajduje obecnie zrozumienie Rządu PRL, co znalazło swój wyraz w Porozumieniach zawartych w Rzeszowie i w Ostrowcu Świętym. Niemniej ważnym zadaniem jest stała ochrona godności, praw i interesów rolników indywidualnych. Nie chcemy, by rolnik polski był lekceważony w urzędzie, w sklepie, w punkcie skupu. Nie chcemy, by był oszukiwany. Nie pogodzimy się z naruszeniem tajemnic, zwłaszcza będzie piętisto, nierozumienie i nieuczciwość. Będziemy dążyć, by rolnictwo uzyskało należną mu rangę, by praca rolnika była właściwie wynagradzana. Nie chcemy, by synowie nasi i nasze córki masowo opuszczali rodzinne gospodarstwa, by wiedzę i doświadczenia i starania. Chcemy, by gospodarstwa nasze były samone, zdolne nie tylko wytworzyć nasz produkt, ale eksportować również do innych krajów, jak to dawniej tradycyjnie czynili.
- Chcemy, by dzieci nasze miały zapewnione właściwe warunki nauki, by wiedza nasza była kulturalna, a ludzie byli sobie szczeni, pomocni, solidarni.
3. Związek nie ma ambicji politycznych. Uznajemy, że przewodnią siłą polityczną w naszym państwie jest ZSR, a w sprawach wsi i rolnictwa polityka jest także udziałem ZSL. Do ZSL należy wielu naszych członków, dlatego bolid nam ten rozumienie dla jakości naszego związku jakie dotychczas przejawiało kierownictwo ZSL. Obecnie dostrzegamy pozytywną zmianę nastawienia do naszego związku. Zjednoczeni wsi stają po raz pierwszy, że wśród członków naszego związku nie są ludzie pragnących podważać zasady ustrojowe PRL. Mamy pełną świadomość, że niejedną z nas świadomość wiele historycznym aktem władzy ludowej. Wielu z nas uzyskało dzięki reformie rolnej. Co więcej, chcemy przywrócić zasadę wypowiedzianą właśnie w Dekrecie o reformie rolnej, że ustroj rolny w Polsce opierać się będzie na zdrowych, zdolnych do twarowej produkcji gospodarstwach rolnych, stanowiących indywidualną własność chłopską. Zasada ta nie była w przeszłości ostatecznie przestrzegana, chociaż Dekret o reformie rolnej się obowiązuje.
4. Mamy konstruktywny i partnerski stosunek do wszystkich organizacji działających na wsi. Konieczne jest - naszym zdaniem ułożenie sobie dobrych stosunków z kółkami rolniczymi, zwłaszcza ze względu na organizowanie przez nie działalności gospodarczej w szerokim tego słowa znaczeniu. Ubolewamy, że ruch ten od naszego lat był nadmiernie ogólnie sterowany i zatracił - ten stopień niezależności i samorządności, który jest niezbędny dla należytego zaspokajania potrzeb rolników. Jednocześnie wyrażamy, że na samej wsi, w doświadczeniach, nie ma już miłej woli. Uznajemy za niebezpieczne umacnianie i samorządności wiejskiej, bez której trudno sobie wyobrazić właściwą obsługę rolnictwa. Natomiast widzimy potrzebę umacniania samorządności spółdzielczej, co wymagać będzie

- 2 -

zmian ustawy o spółdzielniach i ich związkach. W szczególności Banki Spółdzielcze winny uzyskać realną samorządność, a GS "Samopomoc Chłopek", spółdzielczostwo mleczarska i ogrodnictwa winny wyzwać się ze zbyt silnej presji nadzórnych związków spółdzielczych. SKR-y - spółdzielcze przedsiębiorstwa obsługi rolnictwa mają szczególnie duże pole działania, winny jednak uwzględnić określone potrzeby paszowe różnych regionów kraju. Usługi mechaniczne muszą być przybliżone do rolnika, która musi być obsługiwana przez specjalistów, natomiast maszyny specjalistyczne i zaplecze remontowe mogą pozostać na szczeblu gminy. Dla umocnienia samorządności tych jednostek wskazane byłoby przyjęcie zasady, że członkami spółdzielni, a nie kółek rolniczych są bezpośrednio sami rolnicy.

Jako główne ognisko samorządu wiejskiego traktujemy ogólne zebranie wiejskie. Interesy całej społeczności wiejskiej na szczeblu gminy winny reprezentować adekwatycznie gminne rady narodowe. Natomiast samorządnych dobrowolnych organizacji rolników nie można utożsamiać z samorządem rolniczym.

5. Nasz stosunek do robotniczego ruchu związkowego jest jasny. Zachowujemy bliskie, przyjacielskie stosunki z NSZZ "Solidarność" co symbolizuje nasza nazwa. Jesteśmy jednak odrębnym niezależnym samorządnym związkiem zawodowym rolników indywidualnych - tak jak odrębna jest wola od miasta, a rolnictwo od przemysłu. Chcemy, by pracownicy wsi co jeść, bo wśród nich są nasi synowie i córki. Dlatego nie ulegliśmy pokusie strajku wywrotowego. Jednocześnie robotnicy dobrze to rozumieją i dlatego udzielają nam swego poparcia. Wszyscy ci spośród nich, którzy na skutek reformy gospodarczej i racjonalizacji zatrudnienia, zechcą powrócić na wieś, znajdą u nas zorganizowaną pomoc i oparcie. Wierzymy, że we wzajemnym porozumieniu robotników i chłopów, dojdzie łatwiej do ustalenia przez Rząd cen żywności na właściwym poziomie, bez niekrywej krzywdy i straty.
6. Związek nasz jest otwarty dla wszystkich rolników bez względu na ich przekonania polityczne i wierzenia religijne. Niemniej jednak ogromna większość z nas została wychowana w wierze ojców naszych, a w Kościele przywykliśmy widzieć oparcie moralne w chwilach trudnych dla Narodu. Jesteśmy wdzięczni, że oparcie tego Kościoła udziela nam także aktualnie, w chwili obecnej krzyżu. Jeżeli na naszych zebraniach chętnie śpiewamy "Rotę", to dlatego, że słabe wyraża ona przywiązanie do naszej ziemi, ojczyzny i wiary ojców naszych.

Wierzymy, że nasze prawa, dążenia i uczucia zostaną zrozumiane i uszanowane.

Prezydium Ogólnopolskiego
Komitetu Rolniczego
NSZZ Rolników Indywidualnych
"Solidarność"

Warszawa, dnia 7 kwietnia 1981 r.

Powielono w MKS NSZZ "Solidarność" Toruń

17 IV 1981 r.

POROZUMIENIE

sawarte dnia 17 kwietnia 1981r. w Bydgoszczy pomiędzy:
Komisją działającą w imieniu Rządu Polskiej Rzeczypospolitej
Ludowej a Ogólnopolskim Komitetem Strajkowym
Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników
Indywidualnych "Solidarność" i Ogólnopolskim Komitetem
Założycielskim NSZZ RI "Solidarność" przy udziale przedstawicie-
li Krajowej Komisji Porozumiewawczej NSZZ "Solidarność"

Ogólnopolski Komitet Strajkowy i Ogólnopolski Komitet Założycielski NSZZ
RI "Solidarność" przyjęły do wiadomości oświadczenie Rządu PRL z dnia
16 kwietnia 1981r.

W nawiązaniu do oświadczenia Rządu PRL strony uzgodniły co następuje:

1. Rząd zwrócił się do Sejmu-PRL o stworzenie podstaw prawnych dla
zarejestrowania NSZZ RI "Solidarność", tak aby Związek był zarejestro-
wany do dnia 10 maja 1981r., - zgodnie z postulatem OKS i OKZ - na takich
samych zasadach i w takim samym trybie, jakie dotyczą rejestracji
pracowniczych związków zawodowych.
2. Do czasu zarejestrowania Związków będzie rozwijał bez jakichkolwiek
przeszkód działalność związkową w ramach porządku prawnego PRL,
w ramach statutu Związku i w oparciu o deklarację OKZ NSZZ RI "Solidar-
ność" z dnia 12 kwietnia 1981r., a legalność tych działań nie będzie
kwestionowana. Władze państwowe w miarę możliwości udostępnią ogniwo
Związku lokale i środki techniczne zgodnie z obowiązującymi przepisami.
3. Rząd zwrócił się do Sejmu z wnioskiem o umieszczenie w przygotowywanej
ustawie o związkach zawodowych przepisów gwarantujących prawo rolników
indywidualnych do tworzenia związków zawodowych na zasadach określonych
w tej ustawie.
4. Rząd podejmuje starania o zapewnienie przedstawicielom NSZZ RI "Solidar-
ność" pełnoprawnego udziału w pracach nad ustawą o związkach zawodowych
oraz nad ustawami o samorządzie rolniczym.
5. W kwestii publikowania w prasie projektu ustawy o samorządnych
organizacjach rolników indywidualnych, opracowanego przez NSZZ RI
"Solidarność", Rząd zastosuje się w pełni w tej kwestii Nadzwyczajnej
Komisji Sejmowej d/s Kontroli Przestrzegania Porozumień Sprzecznych.
6. Strony oświadczają zgodnie, że porozumienie rzeszcawsko-ustrzyckie
będzie w pełni i konsekwentnie realizowane. W tym celu zostaną
zintensyfikowane kontakty robocze między stroną rządową a komisją
NSZZ RI "Solidarność" d/s realizacji tego porozumienia.
7. W sprawie wyłączenia konsekwencji prawnych w stosunku do winnych
zajść w Bydgoszczy dnia 19 marca 1981r. strony stwierdzają, że zostało
to uregulowane w porozumieniu między Rządem a KKP NSZZ "Solidarność"
z dnia 30 marca 1981r. Rząd stoi na stanowisku, że w odniesieniu do
poszczególnych członków NSZZ RI "Solidarność" udział przedstawicieli
tego związku w postępowaniu przygotowawczym i sądowym jest zapewniony
na tych samych zasadach, jak udział przedstawicieli NSZZ "Solidarność".
8. W celu zagwarantowania bezpieczeństwa uczestnikom akcji protestacyjnej
prowadzonej w siedzibie WK ZSL w Bydgoszczy oraz akcji wspierającej
w Inowrocławiu Rząd stwierdza, że wobec uczestników tych akcji i ich
rodzin oraz osób pomagających i ich rodzin nie zostaną wyłączone
ani w czasie trwania akcji ani po ich zakończeniu żadne konsekwencje
natury prawno-karnej, administracyjnej lub innej oraz nie będą
stosowane jakiegokolwiek asygnaty z tytułu prowadzenia akcji protestacyj-
nej. Dotyczy to także członków NSZZ "Solidarność" biorących udział
badź wspierających wyżej wymienione akcje protestacyjne.
9. Tekst niniejszego porozumienia zostanie podany do publicznej wiadomo-
ści w całości, między innymi za pośrednictwem prasy, radia i telewizji.

- 2 -

10. Strony uznają zgodnie, że z chwilą zawarcia niniejszego porozumienia
ustaly pryncypy, które legły u podstaw wszelkich protestów rolników
w Bydgoszczy i Inowrocławiu oraz w innych rejonach kraju. Akcje
protestacyjne zostaną zakończone z dniem 17 kwietnia 1981r.

W sprawie podjętych strajków okupacyjnych /m.in. w Inowrocławiu/
solidaryzujących się z żądaniem Ogólnopolskiego Komitetu Strajkowego
w Bydgoszczy po uchwale sejmowej z dnia 10 kwietnia br. oraz w czasie
trwających się rozmów z Komisją Rządową - Rząd stoi na stanowisku,
że jest to oczywiste naruszenie uchwały sejmowej.

Strony są głęboko przekonane, iż zawarte porozumienie skutkować będzie
stabilizacją społeczną i zgodzie narodowej oraz przyczyni się
wydatnie do rozwoju rolnictwa i produkcji żywności w kraju.

Bydgoszcz, dnia 17 kwietnia 1981r.

KOMISJA RZĄDOWA

Przewodniczący Komisji
Rządowej
Stanisław Ciesiek
Członkowie Komisji
Rządowej:
Andrzej Kasoka
Zbigniew Pielawicz
Lukasz Skwarek

ZA OGÓLNOPOLSKI KOMITET STRAJKOWY NSZZ RI "Solidarność"

Michał Bartoszcze
Roman Bartoszcze
Wojciech Piwnicki
Witold Haska
Witold Haska
Józef Wąbłinski
Telesfor Horadecki
Andrzej Wokowski
Eugeniusz Kowalski
Kazimierz Dućka
Stanisław Woźniakowski
Marek Pastuszek
Piotr Bartoszcze
Tadeusz Szymański
Tadeusz Kwiatkowski
Czesław Nowakowski
Stanisław Pietrowski
Ryszard Dąbrowski
Waleria Wójcik
Józef Lisowski
Andrzej Kamiński
Kazimierz Michalski
Jerzy Goryński
Kamil Matuszowski
Michał Zajac

ZA OGÓLNOPOLSKI KOMITET ZAŁOŻYCIELSKI NSZZ RI "Solidarność"

Artur Bałasz
Jan Kuka
Piotr Baumgart
Gabriel Janowski
Andrzej Śliż
Józef Śliż

Artur Bałasz
Stanisław Janias
Wojciech Obornikiewicz
Henryk Kamiński
Henryk Kapa

ZA KKP NSZZ "Solidarność"

Jan Rulowski
Stanisław Wątkowski
Krzysztof Gotowski

ZA MKZ NSZZ "Solidarność"

w Bydgoszczy
Mariusz Labentowicz
Stanisław Lewandowski

po podpisaniu kolejnej umowy społecznej strajk został oficjalnie
zakończony.

Biuro Prasowe Strajku

Fot. Lech Róžański

3 V 1981 r.

3 V 1981 r., fot. Grzegorz Osowski

3 V 1981 r.

Przed mszą św. przed ratuszem, naprzeciwko kościoła Św. Ducha, odbył się przemarsz ulicami św. Katarzyny, Szumana, Wałami gen. Sikorskiego, Dzierżyńskiego, pod pomnik Kopernika, tam złożono kwiaty i wieniec z goździków pośrodku z orłem białym; na transparentach napisy: „Bez krzyża nie byłoby Konstytucji 3 Maja”; transparent „Klub Inteligencji Katolickiej w Toruniu” - niósł Jan Wyrowiński.

Fot. Lech Różański

3 V 1981 r.
odbyły się
w Toruniu
obchody
rocznicy
uchwalenia
Konstytucji
3 Maja

zorganizowane wspólnie przez
„Solidarność” rolników, „Solidarność”
pracowniczą oraz studentów z NZS.
Rozpoczęły się uroczystym przemarszem
rolników (ok. 5 tys. uczestników)
w asyście kosynierów ze wszystkich gmin
toruńskiego. Po przejściu z Rynku
Nowomiejskiego na Rynek Staromiejski
rolnicy uczestniczyli we mszy św. przed
Ratuszem Staromiejskim. Koncelebrze
przewodniczył ks. dziekan Franciszek
Szmyt. W ślad za przychylną postawą
episkopatu Polski i prymasa kardynała
Stefana Wyszyńskiego „Solidarności”
rolniczej w regionie pomagali ojcowie
jezuici, w tym o. Władysław Wołoszyn,
a także ówczesny proboszcz parafii pw.
Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny
w Toruniu ks. Józef Nowakowski oraz
wielu księży diecezji chełmińskiej.

Ołtarz znajdował się przed Ratuszem Staromiejskim, w jego budowie 2 V pomagali strażacy; a w nocy wystawiono wartę, MKZ pilnował, by „nieznani sprawcy” nie zniszczyli ołtarza.

Fot. Grzegorz Osowski

3 V 1981 r., fot. Michał Kokot

Msza św.
3 V 1981 r.

Kulminacyjnym momentem
uroczystości była

msza św. polowa
koncelebrowana przez
dwunastu księży.

Koncelebrze
przewodniczył
ks. dziekan Franciszek
Szmyt. Grupa księży
wyruszyła z kościoła
oo. jezuitów pw.
Św. Ducha (na
zachowanym zdjęciu
można rozpoznać jezuitę
o. Władysława
Wołoszyna,
ks. Stanisława
Kardasza, ks. Zygmunta
Frosta, ks. Krzysztofa
Zdanowicza
i ks. Feliksa Wnuka-
Lipińskiego.

Fot. Michał Kokot

3 V 1981 r.

OBCHODY 3 MAJA W TORUNIU. Na zebraniu w dniu 24.04.1981r. przedstawiciele Komisji Zakładowych NSZZ "Solidarność", przedstawiciele NSZZRI "Solidarność" i NZS został powołany komitet obchodów Konstytucji 3 Maja. W skład Komitetu weszli: 1/Grabianka Michał - MKZ Toruń tel. 236-77, 2/Pokorzynski Marian "Toral" tel. 300-93. w. 331, 334, 3/Gluszewski Tadeusz "Metron" tel. 310-21 w. 122, 4/Kapsa Henryk - Zła wieś 5/Matuszewski Kamil - Wiewiórki, 6/Biernacki Władysław - Lulkowo, tel. 812-12, 7/Bożewicz Zbigniew - Grębocin, 8/Kazicki Ryszard - Grębocin tel. 803-88, 9/Murawski Andrzej - Zakł. Rem. Urząd. Gazow. tel. 270-41 w. 215, 234, 10/Zaberny Marek - "Elana" tel. 12-586, 812-87, 11/Hryniewicz Piotr - MKZ, 12/Polak Wojciech - NZS, 13/Janowski Wiesław NZS tel. 13-577. Program obchodów święta Konstytucji 3 Maja. godz. 9,00 1/zbiórka na Nowym Ryнку, godz. 9,30 2/Przemarsz ul. św. Katarzyny, ul. Szumana, Wały gen. Sikorskiego, ul. Dzierżyńskiego, pomnik M. Kopernika, Stary Rynek, godz. 10,00 3/Masa św. przed kościołem św. Ducha, godz. 11,30 4/Wystąpienie na temat "Rola Konstytucji 3 maja w rozwoju demokracji w Polsce". godz. 11,50 5/Przedstawienie sprawy NSZZRI "Solidarność", godz. 12,00 6/Zakończenie części oficjalnej.

godz. 12,30 Otwarcie kiermaszy, festynów i rozpoczęcie występów zespołów estradowych. Występy odbywać się będą: - Stary Rynek, Posa staromiejska, Muzeum Etnograficzne / w razie braku sprzyjającej pogody występy przeniesione zostaną do sal zamkniętych/. Komitet Organizacyjny zwraca się z prośbą do wszystkich zakładów pracy o wzięcie czynnego udziału w organizowanych obchodach. Prosimy o zgłoszenie swego udziału telexem. Za Komitet Organizacyjny Michał Grabianka.

Zebranie

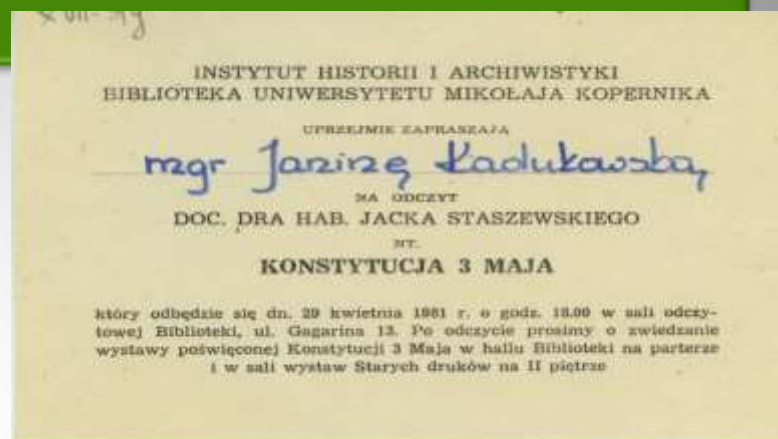
24 IV 1981 r.

w sprawie
organizacji
mszy św.

3 V 1981 r.

29 IV 1981 r.
wykład
i wystawa w BU

O KONSTYTUCJI 3 MAJA
Dnia 29.04.1981 r. w sali odczytowej Biblioteki Głównej UMK odbył się odczyt doc. dra hab. Jacka Staszewskiego nt. "Konstytucja 3 Maja", zorganizowany przez Dyrekcję Biblioteki Głównej oraz Instytut Historii i Archiwistyki UMK.
Na początku doc. Staszewski zwrócił uwagę, że Konstytucja 3 Maja jest jednym z tych faktów historycznych, wokół których powstaje legenda powodująca, że odrywa ją się one od swojego kontekstu i zaczynają żyć własnym życiem. Spośród wielu ważnych i wartych omówienia zagadnień związanych z tematem, doc. Staszewski wybrał dwa. Omówił samą konstytucję oraz jej rolę w tworzeniu się nowoczesnego narodu polskiego.

władców. Stąd także w drugiej Rzeczypospolitej kontynuowane tradycję epokowego traktowania świąt 1 i 3 maja. 1 Maja rozumiany jako święto uciśnionej klasy robotniczej, 3 Maja stał się symbolem jedności narodowej.
Po odczycie doc. Staszewskiego zwiedzono wystawę poświęconą Konstytucji a zorganizowaną w hallu biblioteki i w sali wystaw starych druków.
Barbara Dąbrowska

3 V 1981 r.
obchody

Fot. Michał Kokot

po 3-cim maju

W całym kraju w 190 rocznicę uchwalenia Konstytucji 3-Maja odbyły się wielce religijno - patriotyczne, związane również z Świętem Matki Boskiej Królowej Polski. Delegacje "Solidarności" złożyły kwiaty pod oryginałem Konstytucji 3-Maja wystawionym na Zamku Królewskim w Warszawie. Patriotyczne wiece ludności odbyły się m.in. na gdańskiej starówce, na rynku krakowskim, na kroczeńskich błoniach.

W Bydgoszczy obchody rocznicy Ustawy Rządowej z 1791 r. miały dla rolników zrzeszonych w NSZZ RI "Solidarność" charakter ogólnopolski. Przybyły delegacje ze wszystkich województw.

W Szczecinie uroczystość 3 majowa połączona została z poświęceniem sztandaru NSZZ "Solidarność" Pomorza Zachodniego /płn/.

3.05.1981r. w Toruniu odbyły się uroczyste obchody 190 rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja. Uroczystości zostały zorganizowane przez NSZZ RI "Solidarność" przy pomocy Komisji Zakładowych NSZZ "Solidarność" oraz MZS. Uroczystości rozpoczęły się o godz. 9⁰⁰ na Rynku Nowomiejskim gdzie licznie zgromadzili się delegacje NSZZ RI "Solidarność" z poszczególnych gmin województwa i mieszkańcy Torunia. Obecni byli przedstawiciele NSZZ RI "Solidarność" z przewodniczącym Cz. Kruśzewskim, MKZ NSZZ "Solidarność" z E. Strzyżewskim oraz przedstawiciele MZS. Wiele haseł i transparentów nawiązywało do demokratycznych tradycji Konstytucji 3 Maja, ukazywało związki wydarzeń sprzed 190 lat z bieżącymi wydarzeniami w naszym kraju. O godz. 9.30 zaintonowane "Ratę". Po jej odśpiewaniu ruszył pochód. Na czele kroczyli kasylerzy. Trasa przebiegała ulicami Św. Katarzyny.

NSZZ RI 30 - 14]

Fot. Michał Kokot

3 V 1981 r.
obchody

Szumana, Wałami Sikorskiego i Dzierżyńskiego. Na całej trasie pochodu, mimo deszczowej pogody, licznie towarzyszyli nam mieszkańcy Torunia. O godz. 9.45 pochód dotarł pod pomnik M. Kopernika, gdzie delegacja NSZZ RI "Solidarność" złożyła wieńce i kwiaty.

O godz. 10.00 H. Kazimieraki w imieniu relników powitał zgromadzonych na Ryнку Starewieskim. Następnie przewodniczący Komitetu Obchodów Święta 3 Maja - Michał Grabianka dokonał oficjalnego otwarcia uroczystości.

Na Ryнку Starewieskim, przed ołtarzem pałowym, zgromadziły się wielotysięczne tłumy torunian. Obiegane nawet balkony i skna kamienic. O godz. 10.05 rozpoczęła się msza św. koncelebrowana przez 12 księży. Zgromadzone delegacje i wierni w skupieniu i ze wzruszeniem uczestniczyli w mszy. W kazaniu ks. prof. Człapa, z Pelplina nawiązał do tradycji obchodów święta 3 Maja, żywej w pamięci starszego pokolenia, mówił o roli Kościoła w przemianach, jakie dokonują się obecnie w naszym kraju, wskazywał na potrzebę jedności wszystkich Polaków - wierzących i niewierzących.

Po mszy św. o godz. 11.30, doc. dr hab. M. Kallas z UMK przedstawił genezę Konstytucji 3 Maja, ekoliczności jej uchwalenia oraz jej znaczenie dla rozwoju demokracji i postępu. Następnie zabrał głos Kamil Matuszewski, członek Prezydium NSZZ RI "Solidarność", uczestnik strajku w Bydgoszczy. Przedstawił on bieżącą sytuację w ruchu związkowym na wsi, wyraził nadzieję na skuteczne działanie NSZZ RI "Solidarność" na rzecz poprawy wyżywienia narodu i wazwał do przeciwstawiania się próbom rozbitcia jedności chłopów.

Oficjalna część uroczystości zamknął Michał Grabianka. W swym wystąpieniu podziękował on wszystkim za liczne przybycie, zademonstrowanie jedności i siły oraz podziękował za pomoc przy organizowaniu uroczystości. Uroczystości zakończyły się odśpiewaniem "Rety". O godz. 12.30 rozpoczęto pod Ratuszem sprzedaż pamiątek. Na straganach, prowadzonych przez studentów z NLS, można było nabyć pamiątkowe koszulki, czapeczki, znaczki i programy. Równocześnie studenci z Wydziału Sztuk Pięknych z UMK wystawili swe obraty.

O godz. 14.00 w Muzeum Etnograficznym przed liczną i gorąco przyjmującą publicznością wystąpiły zespoły pieśni i tańca - Młody Toruń i Zegartowice.

Jednocześnie na estradzie przed Muzeum wystąpiła Orkiestra Dęta z Zespołu Szkół Ekonomicznych. Wykorzystując chwile bezdeszczowej pogody na estradzie przed Ratuszem ponownie zaprezentowała się grupa taneczno-muzyczna z Zegartowic. Występ ten przyciągnął dużą rzeszę publiczności, która z aplauzem przyjęła młodych i wziętych wykonawców pieśni, przyspiewek i tańców ludowych. O godz. 16.00 w Sali Mieszczańskiej Ratusza koncertował Kwartet Toruński. W programie znalazły się między innymi utwory St. Moniuszki i L.v. Bethowena. O godz. 17.00 do Dworu Artusa przybyła młodzieżowa publiczność, która wzięła udział w koncercie zespołu rockowego SS-20 z UMK. Występ ten zakończył program przygotowany przez organizatorów na uroczystości 3 Maja.

Deszczowa pogoda nie przeraziła i nie zmiechowała mieszkańców Torunia i delegacji relników z całego województwa. Przybyli tłumnie, by zmanifestować sojusz wsi z miastem, zademonstrować wolę demokratyzacji naszego kraju, a spontaniczność i głębokość przeżycia tego święta na długie lata w pamięci i dając impuls do dalszej pracy ku naprawie Rzeczypospolitej.

Fot. Artur
Wiśniewski

12 V 1981 r.

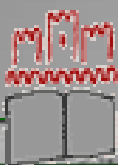
rejestracja w Warszawie NSZZ RI „Solidarność”, (było to możliwe dzięki zapisom porozumienia bydgoskiego z 17 kwietnia), rolnicy z toruńskiego zaprosili przewodniczącego Związku do Torunia. Przebieg rejestracji relacjonowali w Toruniu delegaci WKZ obecni w sądzie, Henryk Kapsa, Michał Grabianka, Karol Matuszewski. Po ogłoszeniu pomyślnego wyroku odśpiewano „Rotę” i hymn narodowy. Ogromny pochód wyruszył pod Grób Nieznanego Żołnierza.

Fot. Jacek Awakumowski (ze zbiorów Europejskiego Centrum Solidarności)

Fot. Giedymin Jabłoński (ze zbiorów Europejskiego Centrum Solidarności)

12 V 1981 r.

Pośrodku (w czapce krakowskiej) przewodniczący Związku Jan Kułaj, krzyż trzyma Kamil Matuszewski (rolnik z Płużnicy, członek NSZZ RI „Solidarność” województwa toruńskiego), obok ks. Stanisław Olaf Małkowski (w sierpniu 1980 r. jako delegat Komitetu Samoobrony Chłopskiej Ziemi Grójeckiej uczestniczył w strajku w Stoczni Gdańskiej)

Fot. Jacek Awakumowski, (ze zbiorów Europejskiego Centrum Solidarności)

17 V 1981 r.

17 V 1981 r. przed toruńskim Ratuszem Staromiejskim została odprawiona msza św., której przewodniczył ks. dziekan Franciszek Szmyt. Modlono się w intencji rannego w wyniku zamachu papieża Jana Pawła II i śmiertelnie chorego prymasa Stefana Wyszyńskiego (zmarł 28 V). **Homilię wygłosił redemptorysta o. Ryszard Marcinek.** Po mszy św. rolnicy spotkali się przy ołtarzu z przewodniczącym Janem Kułajem i Piotrem Baumgartem (członkiem prezydium OKZ).

Fot. Lech Różański

Fot. Grzegorz Osowicki

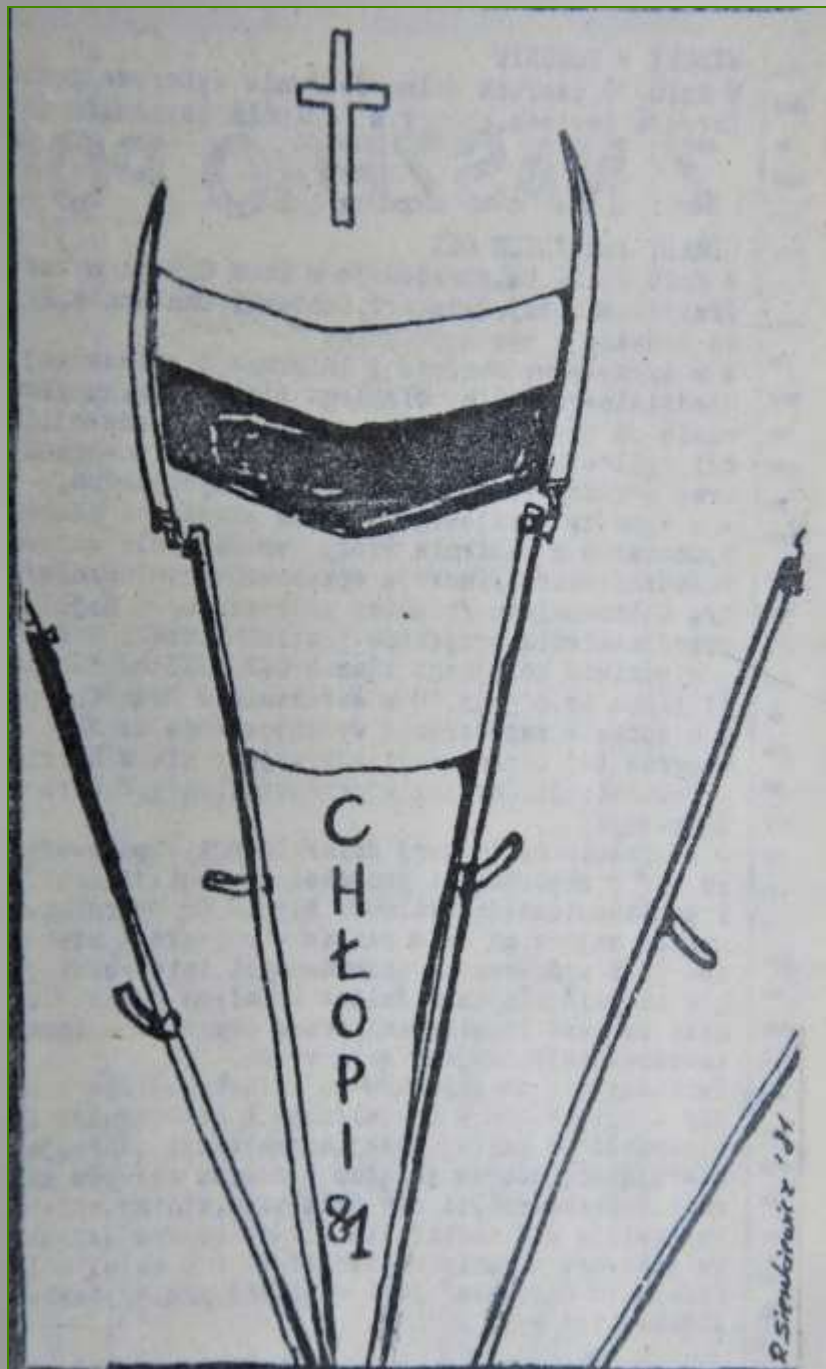

Fot. Grzegorz Osowicki

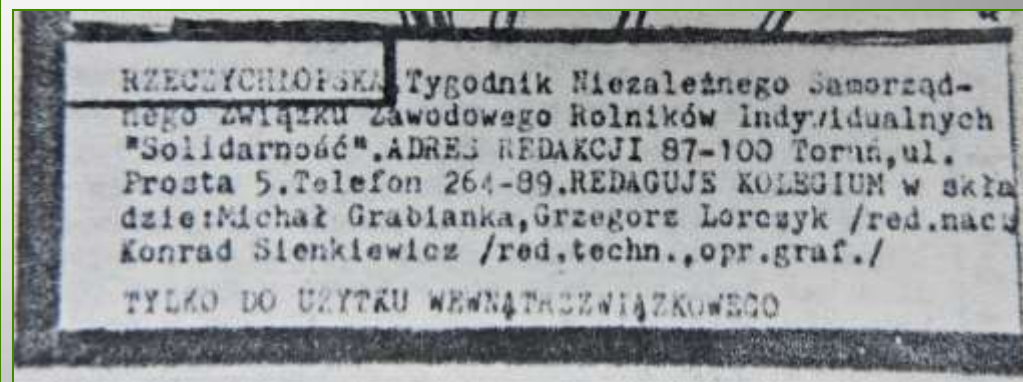

Fot. Lech Róžański

Plakat z toruńskiego pisma

RZECZY CHŁOPSKA NR 1/1981 1

Pismo pt. Rzeczychłopska : pismo NSZZ RI "Solidarność" : [tygodnik Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych "Solidarność"] /; [Grzegorz Lorczyk red. nacz.]. Wydawane po 12 V 1981 r., już po rejestracji związku, w l. 1981-1989. Czasopismo zawieszono po wprowadzeniu stanu wojennego. Wznowione w 1989 r.

Po rejestracji członkowie Związku zyskali lokal w Toruniu, a od 5 VII wydawali pismo pt. „Rzeczychłopska”. Był to tygodnik informacyjny WKZ NSZZ RI „Solidarność”, a jego redakcja mieściła się w Toruniu przy ul. Prostej 5. W jej pierwszym składzie znaleźli się m.in.: Michał Grabianka (redaktor depeszowy), polonista Grzegorz Lorczyk (redaktor naczelny tygodnika, a od 12 XI do 13 XII 1981 rzecznik prasowy toruńskiego strajku chłopskiego), Konrad Sienkiewicz (redaktor techniczny, który zajmował się także opracowaniem graficznym) oraz Stanisław Świątek (współpracujący redaktor) i Adam Miłoszewski (fotoreporter). W 1981 r. ukazało się 17 numerów (pierwszy 5 VII, ostatni 6 XI) oraz wydanie nadzwyczajne (13 IX). W ocenie SB w tygodniku zamieszczano artykuły atakujące posunięcia rządu i partii oraz niepochlebnie wyrażano się o MO i SB, krytykowano ich metody i postępowanie wobec członków „Solidarności”. W piśmie publikowano wiadomości lokalne z życia NSZZ RI w regionie toruńskim, ale i wiadomości krajowe dotyczące Związku.

STRAJK ROLNIKÓW

Strajk rolników

STRAJK
rolników

W okresie od 12 XI do 13 XII 1981 r. trwał strajk okupacyjny w gmachu PP „Cukrownie Toruńskie”. W składzie komitetu strajkowego znaleźli się: Antoni Łapczyński, Jan Ziętarski, Zdzisława Meller, Henryk Kapsa i Michał Grabianka. Rzecznikiem prasowym strajku został Grzegorz Lorczyk (polonista z Torunia i Łobżenicy).

Strajk cieszył się poparciem nie tylko rolników z regionu (strajkowali także od 23 XI rolnicy we Włocławku) i całej Polski; postulaty strajkujących poparli pracownicy i członkowie „Solidarności” wielu zakładów pracy z całego województwa. Protest w Toruniu był m.in. wyrazem solidaryzmu wobec strajkujących rolników w Siedlcach i został włączony do Ogólnopolskiego Komitetu Strajkowego.

13 XII 1981 r. wraz z wprowadzeniem stanu wojennego strajk spacyfikowano.

W tej sytuacji nie mógł odbyć się planowany ogólnopolski zjazd „Solidarności” rolniczej.

12.11.81r. około godziny 14.30 do budynku PP "Cukrownie Toruńskie" /Kraszewskiego 40/ weszła grupa rolników z NSZZ RI "Solidarność" i rozpoczęła strajk okupacyjny. Prezydium WKZ NSZZ RI "Solidarność" zostało przekształcone w Wojewódzki Komitet Strajkowy, który stanowią: Ryszard Kozicki, Zdzisława Meller, Henryk Kapsa, Zbigniew Bożejewicz, Jan Listowski, Michał Grabianka, Antoni Łapczyński. Dlaczego rozpoczęli strajk?

STRAJK
rolników

WOLNE SŁOWO

SERWIS

informacyjny

nr 130

PISMO NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” REGIONU TORUŃSKIEGO

Toruń | 8.12.1981 r.

REZOLUCJA

w sprawie czynnego poparcia rolników

W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Komisji Zakładowych „Solidarności” z następujących zakładów pracy:

1. Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych,
2. Spółdzielnia Transportu Wiejskiego,
3. Zakłady Mięsne,
4. Zakład Elektroniczny „Cemi”,
5. Wojewódzka Spółdzielnia Spożywców „Społem”,
6. Przedsiębiorstwo Mechanizacji Produkcji Zwierzęcej „Meprozet”,
7. Zakłady Elektroniczne „Unitra-Toral”,
8. Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego - Chłodnia Toruń,
9. Zakład Remontowy Urządzeń Gazowniczych w Toruniu,
10. Toruńska Przędzalnia Czesankowa „Merinotex”,
11. Młodzieżowa Spółdzielnia Mieszkaniowa, ul. Głowińskiego 2,
12. Spółdzielnia Pracy „Transportowiec”,
13. Zakłady Maszyn Biurowych „Predom-Metron”.

Wszyscy zebrani widzą potrzebę udzielenia zdecydowanego poparcia strajkującym rolnikom przez „Solidarność” skupioną w zakładach pracy.

Postulaty i żądania „Solidarności” rolniczej mają wymiar ogólnospołeczny i ogólnorodowy, są zatem traktowane przez „Solidarność” robotniczą, są własne.

Są to postulaty:

1. Realizacja Porozumień Ustrzycko-Rzeszowskich i Bydgoskich i uznanie ich za Umowę Społeczną,
2. Konstytucyjny zapis własności ziemi,
3. Wolne wybory do rad narodowych i Sejmu,
4. Dostęp do środków masowego przekazu,
5. Ustanowienie statusu kółek rolniczych.

Spełnienie tych żądań jest gwarancją wypełnienia konstytucyjnego zapisu, który mówi, że władza w Polsce należy do ludu pracującego miast i wsi. Zebrani zobowiązują Zarząd Regionu do przedstawiania powyższych żądań na forum Komisji Krajowej i poczynienie zdecydowanych kroków mających na celu integrację nie dzieląc obu związków „Solidarność” dla kontynuowania dalszej walki.

Strajkujących rolników wsparli m.in. związkowcy,
przedstawiciele Komisji Zakładowych toruńskiej
„Solidarności” pracowniczej:

Wojewódzki Zarząd Inwestycji Rolniczych, Spółdzielnia
Transportu Wiejskiego, Zakłady Mięsne, Zakład Elektroniczny
„Cemi”, Wojewódzka Spółdzielnia Spożywców „Społem”,
Przedsiębiorstwo Mechanizacji Produkcji Zwierzęcej
„Meprozet”, Zakłady Elektroniczne „Unitra-Toral”,
Przedsiębiorstwo Przemysłu Chłodniczego – Chłodnia Toruń,
Zakład Remontowy Urządzeń Gazowych w Toruniu, Toruńska
Przędzalnia Czesankowa „Merinotex”, Młodzieżowa Spółdzielnia
Mieszkaniowa (ul. Głowackiego 2), Spółdzielnia Pracy
„Transportowiec, Zakłady Maszyn Biurowych „Predom-Metron”.

*Rezolucja w sprawie czynnego poparcia rolników z 4 XII 1981, „Wolne Słowo” nr
130 z 8 XII 1981*

Dodatkowo związkowcy z ZWCH „Elana”, wyznaczyli codziennie
po 5 pracowników, którzy dyżurowali codziennie ze
strajkującymi.

„Wolne Słowo” nr 130 z 8 XII 1981

Miejsce strajku okupacyjnego rolników województwa toruńskiego

Wojewódzki Komitet Strajkowy WRZ Nr "Solidarność" w Toruniu

KUNOWIAK nr 1

Ze względu na wieloletnie i trwające realizację koniecznych ustaleń Porozumienia Nowawoto - Intergrupacji dla potrzeb władz okupacyjnych, ze względu na sprzeciw i ignorancję władz Intergrupacji w odnośnym zakresie do realizacji wyżej wymienionych postanowień oraz ze względu na sprzeciw Intergrupacji do realizacji postanowień przez władze i sterowanie przez nią propagandę WRZ WRZ Nr "Solidarność" postanowił z dniem 12.11.1991 roku przekształcić się w Wojewódzki Komitet Strajkowy i przysięgnął do skupienia budynku CP "Okupacja Toruńska". Bezpośrednio podjęć do podjęcia takiej formy protestu było.

1. Intergrupacja przez władze województwa ogłosiła nr 60 R.N. w sprawie przekazywania ziem z sektora upaństwowionego do sektora indywidualnego użytku z usług rolników.
2. Ogłoszenie przez władze województwa, wprowadzenia nowych przepisów sprzedaży ziem oraz jest niegodne z natury podjętych w sprawie województwa R.N. z dnia 12.11.1991 roku. Takie postępowanie władz województwa jest niegodne i niesłuszne zważywszy i traktując jako niegodne i niesłuszne podjęcie na postępowanie władz województwa.
3. Postępowanie intergrupacji przez województwo ustawy nr 202 NR oraz ustaleń ustawy z dnia 12.11.1991 roku w sprawie R.N. ogłosiła.
4. Wyjście dla strajku z dnia 12.11.1991 roku w Toruniu.

Wyrażając żądanie przez protest, dla intergrupacji przez żądanie likwidacji zakładu przemysłowego, dla doprowadzenia się do bardziej racjonalnego i bardziej ekonomicznego sposobu prowadzenia przemysłu. Dlatego to w naszym interesie, aby dalsze działania były. Nie oznacza to jednakże, że strajk, tym samym będzie walczyć aż do pełnego strajku.

WRZ WRZ Nr "Solidarność" w Toruniu

Toruń, 12.11.91 r.

strajk

Fot. Lech Różański

Jesień 1981 r.

Fot. Lech Różański

Tablica pamiątkowa na ścianie gmachu przy ul. Kraszewskiego 40 w Toruniu, upamiętnia uczestników strajku rolników, 12 XI-13 XII 1981 r.

Fot.

Remigiusz Stasiak,

afisze (na oknach Dworu Artusa w Toruniu), hasła:
Popieramy strajkujących rolników NZS UMK,
Rolnicy jesteście z Wami

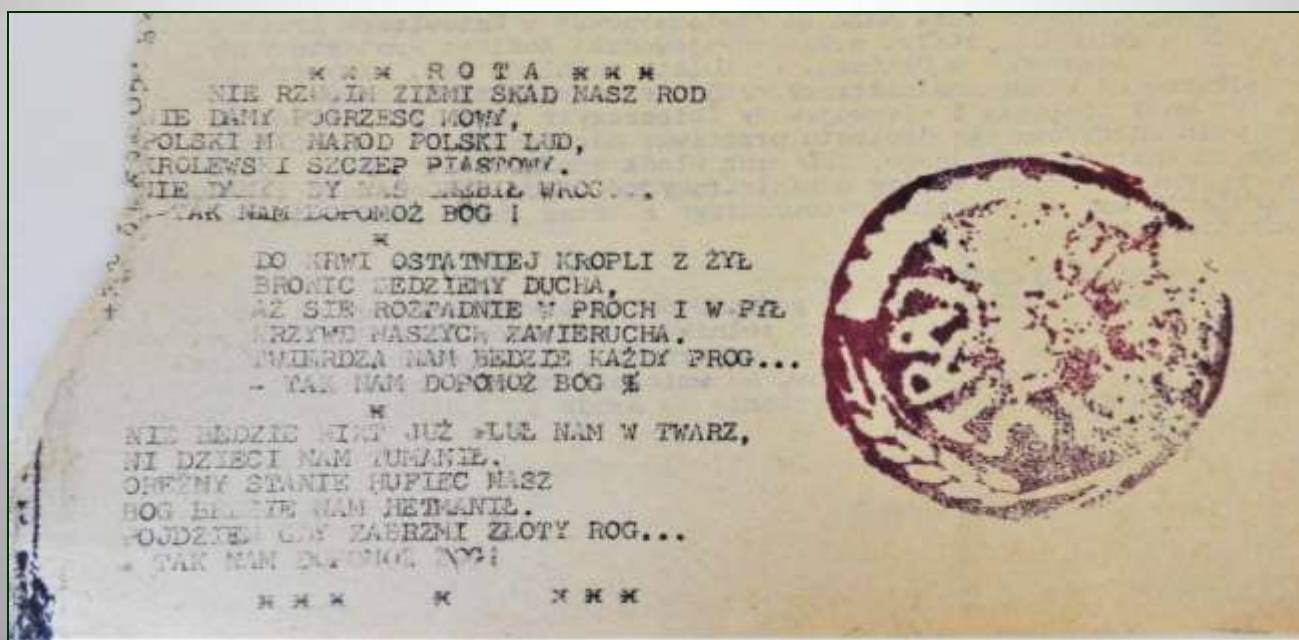

Strajk

Strajkujący zajęli cztery pomieszczenia, wspólnie przygotowywali posiłki i dzielili się jedzeniem m.in. ze studentami. W udekorowanej świetlicy (gdzie nie zabrakło wizerunku Matki Bożej i krzyża, który zawsze rolnikom towarzyszył) były regularnie odprawiane msze św. Odprawiali je oo. jezuici (co wspomina ks. prałat Józef Nowakowski, który także nie odmówił odprawiania mszy rolnikom, wymagał tylko ciszy i skupienia w trakcie liturgii). W niedziele do siedziby strajkujących przyjeżdżały kobiety (żony, matki i córki rolników), które musiały przejąć ich obowiązki w domu i w polu.

19 XI strajkujących odwiedził Jan Kułaj.

28 XI 1981 r. strajkujący rolnicy wzięli udział w manifestacji na Rynku Staromiejskim w Toruniu razem z członkami „Solidarności” pracowniczej i studentami. W imieniu NSZZ RI „Solidarność” przemówił A. Łapczyński.

Fot. Artur Wiśniewski

Fot. Grzegorz Osowicki

Fot. Grzegorz Osowski

Stan wojenny 13 XII 1981 r.

Według statystyk MSW w trakcie stanu wojennego **internowano 333 członków NSZZ RI „Solidarność”**, (ten sam los spotkał członków „Solidarności Chłopskiej” i „Solidarności Wiejskiej” oraz pracowników doradców związkowych. W sumie internowano około 370 osób.

(zestawienie oprac. Andrzej W.
Kaczorowski)

Lista internowanych rolników i osób związanych z NSZZ RI
„Solidarność” województwa toruńskiego:

Zbigniew Bożejewicz – Grębocin (gm. Lubicz)

Rajmund Depczyński – Golub-Dobrzyń

Michał Jackiewicz – Kawęczyn (gm. Obrowo)

Henryk Kapsa – Pędzewo (gm. Zławieś Wielka)

Ryszard Kozicki – **Grębocin (gm. Lubicz)**

Michał Leszczyc-Grabianka – Wielka Łąka (gm. Kowalewo
Pomorskie)

Grzegorz Lorczyk – Toruń (Łążyn)

Antoni Łapczyński – Chełmża

Kamil Matuszewski – Wiewiórki (gm. Płużnica)

Zdzisława Meller – Napole (gm. Kowalewo Pomorskie)

Stanisław Michałek – Węgorzyn (gm. Wąbrzeźno)

Adam Miłoszewski – Toruń

Krystyna Misiak – Kłódka (gm. Rogóžno)

Konrad Sienkiewicz – Toruń

Aleksander Tamiła – Miliszewy (gm. Ciechocin)

ZIELONA SOLIDARNOŚĆ – PAMIĘĆ

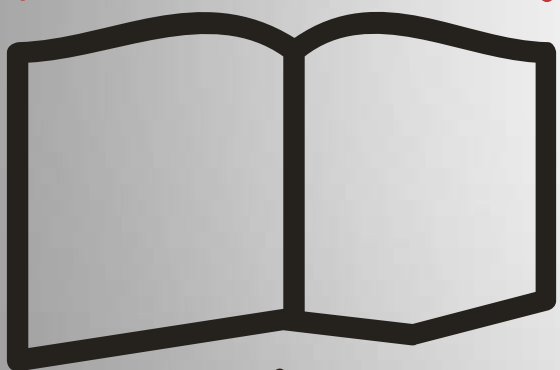
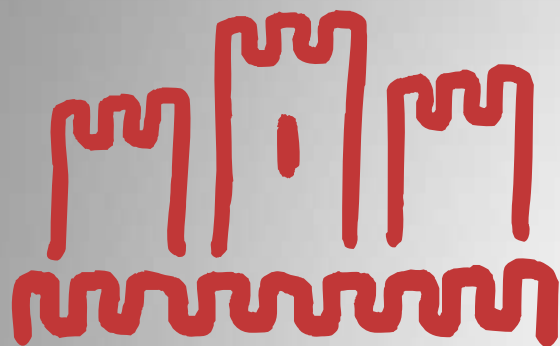

Michał Grabianka opracował koncepcję wydania kalendarza w roku jubileuszowym

Fot. Lech Różański

Tradycja wydawania okolicznościowych kalendarzy:
1981, 2021

K S I A Ț N I C A
K O P E R N I K A Ń S K A

T O R U Ń

W prezentacji wykorzystano fotografie: Lecha Różańskiego z jego własnej kolekcji, Michała Kokota z kolekcji Marii Kokot, Grzegorza Osowickiego i Artura Wiśniewskiego z ich własnej kolekcji, dokumenty z prywatnego archiwum Michała Leszczyc-Grabianki oraz materiały Biblioteki Uniwersyteckiej w Toruniu (kolekcję fotografii Remigiusza Stasiaka oraz plakat Eugeniusza Get-Stankiewicza), Europejskiego Centrum Solidarności w Gdańsku, Delegatury Instytutu Pamięci Narodowej w Bydgoszczy i Wojewódzkiej Biblioteki Publicznej – Książnicy Kopernikańskiej w Toruniu.

Autorzy reprodukcji cyfrowych:

Tomasz Dorawa, Lech Różański, Katarzyna Tomkowiak

Konsultacja: Michał Grabianka

opracowanie:
dr Katarzyna Tomkowiak

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
– Książnica Kopernikańska
w Toruniu

<http://www.ksiaznica.torun.pl/>

87-100 Toruń, ul. Słowackiego 8,

e-mail: k.tomkowiak@ksiaznica.torun.pl